

A PESTI KÉPÍRÓ UTCA NÉVADÓI: A SCHÖFFT FESTŐMŰVÉSZ CSALÁD

Bakonyi Tímea – Korhecz Papp Zsuzsanna – Rokay Zoltán –
Szvoboda Dománszky Gabriella: A pesti Schöfft festőművész család./
Peštanska slikarska porodica Šeft / The Schöfft painter family of Pest.
szerk.: Korhecz Papp Zsuzsanna, Szabadka, 2023.

THE NAMESAKES OF KÉPÍRÓ STREET IN PEST: THE SCHÖFFT FAMILY OF ARTISTIC PAINTERS

Tímea BAKONYI – Zsuzsanna KORHECZ PAPP – Zoltán ROKAY – Gabriella
SZVOBODA DOMÁNSZKY: Peštanska slikarska porodica Šeft / The Schöfft
painter family of Pest. Ed: Zsuzsanna KORHECZ PAPP, Szabadka, 2023.

A Schöfft festőművész család a katolikus templomokból is ismerős lehet, mivel szerte Magyarországon 1775 és 1844 között számos oltárképet készített id. Schöfft Joseph és fia, Schöfft József Károly. A Schöfft (Schoefft) művészcsalád az egyik legismertebb és napjainkra megkerülhetetlen része a 19. századi magyarországi művészettörténetnek. A magyar polgárosodás és a főváros történetének is fontos része, bár ahogy Nagy Lajos a Budapest története monográfiájában írta: „Schöfft Józsefnek egy-két oltárképén kívül csak a foglalkozása maradt az utókorra”.¹ Ez a foglalkozás, a festő (Mahler), a Képiró utca nevet adta, melynek egyik házában lakott családjával. Az ismert festő műtermét Kazinczy Ferenc is meglátogatta 1828-ban, pesti utazásakor. 1943 óta Kazinczy idézete díszíti ezt az utcát („festő vala már atyja is, ’s az úcza mellyen háza áll, tőle vevé’ a Képiró-úcza nevet”).

A gazdagon illusztrált 228 oldalas monográfiából nemcsak életüket és művészetüket ismerhetjük meg, hanem a festészeti technikájukat is. A létrehozott adatbázis alapján nemcsak a Schöfft-műhely oltárképeinek kronológiáját lehet megállapítani, hanem az aláírás (szignó) nélküli képekről is megállapíthatóvá válik, hogy a Schöfft-műhelyben készült-e. A könyv utolsó lapján az olvasók is megismerkedhetnek egy id. Joseph Schöfft és hét Schöfft József Károly szignóval. Az időrendben utolsó két aláírás már nem latinul, hanem a reformkor változásaihoz igazodva magyarul olvasható: „Schöfft Jos. Pesten”.

A könyv négy szerzője közül ketten is Szabadkához kötődnek, Korhecz Papp Zsuzsanna festő-restaurátor művész a Szabadkai Városi Múzeum munkatársa, és a szabadkai születésű dr. Rokay Zoltán címzetes apát, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem ny. rektora. Dr. Rokay 2008-ban publikált Egy „elfelejtett” történelmi festő avagy A pásztorlánykától az oltárképig című füzetében Schöfft József Károly művészetére kívánta fel-

¹ Nagy Lajos: Budapest története. III. A török kiűzésétől a márciusi forradalomig. 1790-1848. szerk: Kosáry Domonkos, Bp. 1975. 537.

hívni a figyelmet, és megosztotta a Schöfftekkel való első találkozásának az élményét, amikor egy idős hölgy kérésére elolvasta a szabadkai Szent Teréz székesegyház mellékoltárképeinek szignóit: „Pinx. Schoefft Pestini”.² Szvoboda Domanszky Gabriella művészettörténész évtizedek óta foglalkozik a Schöff család kutatásával, különösen a család legfiatalabb tagjával, Schoefft Ágostonnal, akiről már 2005-ben jelent meg tanulmánya. Korhecz Papp Zsuzsanna 2008-ban megjelent Újjászületések című könyvében korábbi tanulmányait gyűjtötte össze, melyben több Schöff Józseffel és Schöff József Károllyal kapcsolatos tanulmánya is helyet kapott. Ebben szerepel, hogy az évtizedek óta ismeretlen mester műveként számon tartott Szentháromság-oltárkép festőjének azonosításához a Szent Teréz-mellékoltárképeinek festészettechnikai vizsgálata és újabb levéltári adatok segítettek.³

Az első fejezet, az Adalékok a pesti Schöff-festőműhely működéséhez és jelentőségéhez alfejezeteiből a műhely alapítójának, id. Joseph Schöfftnak és a fiának, Schöff József Károlynak az életét és munkásságát ismerhetjük meg. József Károlynak már világi megrendelése, portréképei is fennmaradtak az utókorra. A további alfejezetekben Szvoboda Domanszky Gabriella a műhely oltárképeit, kompozícióit, előképeit és a mai magyarországi hagyatékot is bemutatja. A Schöff család származásával kapcsolatban elterjedt az a nézet, hogy osztrák származásúak. A dinasztia alapítója Schöff József német földről, a szászországi Doberschauból költözött Pestre a 18. század második felében.

A Schöff-műhely délvidéki oltárképei külön fejezetben szerepelnek. A szabadkai Avilai Szent Teréz-székesegyházban található a legtöbb Schöff oltárkép. Rokay Zoltán már évtizedek óta gyűjti a Schöff családra vonatkozó adatokat és a délvidéki oltárképeket is.

Külön fejezetet kapott a nemzetközileg is legismertebb Schöff, az unoka: Schoefft Ágoston. A bécsi akadémiai tanulmányok után 1830-ban tért vissza Magyarországra Schoefft Ágoston, akinek első fennmaradt portréi közül kettő is Bácskában készült és a bajai Türr István Múzeum őrzi: Vojnich Antal alispán és fia, György portréit. A könyv utolsó fejezetét a két festő-restaurátor művész közösen írta a Schöff-műhely festészettechnikájáról.

A kötet első fényképe – az előszó mellett látható – a szabadkai Avilai Szent Teréz-templom főoltárának 1970 körül készült archív felvétele. A címlapon id. Joseph Schöff Avila Szent Teréz szabadkai főoltárképének részlete látható, mely a Schöff család ismert oltárképeinek legnagyobbika (kb. 500 * 300 cm). A hátapon Schöff József Károly Szent Villebaldot ábrázoló oltárképének részlete, az egyik angyalja látható.

A kötet katalógus részében 87 festmény, egy Schöff-műhely munka és három akvarell kép található. A kiállítás és a könyv elkészültének idején

² Rokay Zoltán: Egy „elfelejtett” történelmi festő avagy A pázstorlánykától az oltárképig, [H. n.] 2008.

³ Korhecz Papp Zsuzsanna: Újjászületések. Restaurálási, egyházművészeti és kultúrtörténeti képes tanulmányok. (Életjel könyvek 127.) Szabadka, 2008. 57.

számos képet restauráltak: három törökbecsei kép, Vác pestises szentek, Dunaföldvár, Magyarórkényes, Kecskemét és a szegedi Rókus-templom két oltárképe.

A többéves kutatás eredménye id. Schöff József, azaz Joseph Schöff munkáinak elkülönítése fia, József Károly munkáitól. Tőle 18 oltárkép szerepel Gyöngyöستől Szabadkáig. A könyv hatvankilenc oltárképet mutat be a színes képben. A korábbi kutatások csak az apát és a nagyapát tartották oltárképfestőnek. Ebben a művészcsaládot bemutató monográfiában az unokának, Ágostonnak is két oltárképe szerepel. Mindkettő a szegedi Szent Rókus-templomban található.

A 19. század első felében és közepén volt jelentős portréfestő Ágoston. Édesapja is alkotott néhány szép portrét. A magyar tudományos élet jelentős intézménye, a pesti egyetem reprezentációs célból tőle rendelte meg I. Ferenc király portréját, valamint az egyetem alapítóját, Pázmány Péter bíboros-érsekét. József Károlyt és fiát olajfestményekről is ismerhetjük, mivel mindkettőjükéről maradt fenn önarckép. József Károly feleségét és egyik gyermekét is megfestette. A festőművész család leghíresebb portréja a reformkor legnagyobb magyarjáról, gróf Széchenyi Istvánról készült olajfestmény. Azért tekinthetjük „családi” műnek, mert Ágoston eredeti festménye elveszett, de József Károlynak a pápai kaszinó számára készített másolata fennmaradt. A másik leghíresebb portré eredetije is elveszett, de másolataiban fennmaradt, a Kőrösi Csoma Sándorról – az egyetlen életében készült kép (volt).

A kötet végén néhány festmény és restaurálási részlet bemutatására került sor. A hat oltárképrészlet között megtalálható a törökbecsei Assisi Szent Klára-templom Szent Miklós oltárképe is, melynek alsó részén nemcsak a festő szignóját fedezhetjük fel, hanem két dunai bögös – valószínűleg gabona szállító – hajót is, mely eltér Szent Miklós szokásos ábrázolásaitól, melyeken legendájára utalva tengerjáró hajókkal szokták megfesteni.

Ez a monográfia számos új felfedezést tett a családdal kapcsolatban. S remélhetőleg újabb felfedezéseket fog elősegíteni, hogy a Kárpát-medencében és a világ más tájain is egyre több mű kerülhessen elő. „A Schöff-dinasztia munkássága mind a szakemberek, mind a közönség előtt jórészt ismeretlen, pedig alkotásaik a magyar műkincsállomány integráns részei, nélkülük a kor művészeti állapotát illetően hamis következtetésekre jutunk, vagy az odafigyelés hiányában elveszítjük őket.”⁴ Ebből jobban megismerhetjük a pesti Képiró utcának nevet adó család életét és művészetét, valamint alkotásaikat is.

(ism.: Fábíán Borbála)

⁴ Szvoboda Dománszky Gabriella: Adalékok a pesti Schöff festőműhely működéséhez és jelentőségéhez. In: A pesti Schöff festőművész család. Szabadka/ Subotica, 2023. 9.